

технологіями від репродуктивного виду діяльності до продуктивного, а також професійного самовизначення студентів.

Загальновідомо, що виконуючи роль учителя, студенти виявляють здебільшого недостатній обсяг знань, умінь та навичок, що, у свою чергу, впливає на потреби і формує мотиви професійного самовдосконалення. У результаті студенти прагнуть до розширення своїх знань та умінь, їхня самоосвіта стає стимулом, що впливає на формування професійної компетентності.

Тому, одним із важливих засобів особистісно орієнтованої навчальної діяльності і наукового пізнання студента є його самостійна робота. Саме цей спосіб діяльності приводить студента або до одержання зовсім нового, раніше невідомого йому, а інколи й суспільству, знання, або до поглиблення і впорядкування вже наявних знань.

Маємо зазначити, що в умовах особистісно орієнтованої підготовки відбувається перенесення уваги викладача на особистість студента, коли центром уваги стають не задачі і способи їх розв'язання, не ситуація, яка при цьому виникає, а особистість студента. При цьому важливу роль відіграють обидві сторони самостійної діяльності студента: результативна і процесуальна. Результативна сторона фіксується у вигляді набутих знань, умінь і навичок, які плануються, подаються і контролюються. Процесуальна сторона виявляється в характері, підході, особистістому ставленні студента до нових знань і фіксується в способах самостійної діяльності. Саме в ній виявляється індивідуальність студента, його вміння спланувати і виконати самостійну роботу, обґрунтовано використовуючи відповідні дії.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок стосовно того, що орієнтація педагогічної практики на особистість студента (формування під час неї суб'єкт-суб'єктних відносин, створення системних зв'язків між школою і педагогічним університетом, активізація індивідуальних здібностей студентів) сприяла формуванню професійної компетентності та готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності. Однак його результати не вичерпують усієї повноти висвітлення проблеми й потребують подальшої роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абдуллина О.А., Загряжкіна Н.Н. Педагогическая практика студентов: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1989. – 175 с.
2. Казакова Н.В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2004. – 209 с.
3. Козій М.К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів: Метод. посібник. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001. – 141 с.
4. Старєва А.М. Підготовка майбутніх учителів до реалізації особистісно орієнтованого навчання: теорія питання // Освітні аспекти мистецтвознавства та професійно-педагогічної діяльності: Зб. наук. праць. – К.: Наук. світ, 2003. – С. 225-229.

УДК 378

О.М. Кіскіна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ВИХОВАТЕЛІВ І ЗАВДУВАЧА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ІЗ РОСІЙСЬКОМОВНИМ РЕЖИМОМ З РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

У статті висвітлено умови організаційно-педагогічної роботи вихователя і завідувача з розвитку українського мовлення в дошкільних закладах із російськомовним режимом.

The article suggests some characteristics and specificity of organizing pedagogical work of the methodologist and head of a preschool education institution aimed at development of Ukrainian speech of Russian-speaking children.

Аналіз наукової проблеми дозволив констатувати, що означена проблема вивчалась А.М. Богущ, І.О. Луценко, О.Н. Хорошковською та ін.

Метою статті є висвітлення специфіки організаційно-педагогічної роботи вихователя і завідувача етнопонаціонального дошкільного закладу з розвитку українського мовлення дітей.

Завданнями виступили: проаналізувати сучасні дослідження з навчання української мови в дошкільних навчальних закладах із російськомовним режимом, визначити умови правильного розвитку українського мовлення в російськомовних дошкільниках.

Провідна роль у керівництві роботою дошкільного закладу належить завідувачу, який безпосередньо керує навчально-виховною роботою, виступає як методист, вихователь вихователів.

Одним із розділів загальної методичної роботи завідувача і методиста є робота з розвитку українського мовлення дітей. Конкретні завдання цієї роботи формуються з урахуванням її загальних методичних посадових обов'язків. А саме:

- забезпечувати і контролювати виконання програми розвитку українського мовлення дітей в усіх вікових групах; узгодженість у роботі вихователів різних вікових груп, а також дошкільного закладу і школи;
- спрямовувати і контролювати роботу персоналу, надавати методичну допомогу вихователям;
- створювати ефективні умови для розвитку українського мовлення дітей, організувати роботу методичного кабінету в російськомовному дошкільному закладі, узагальнювати інструктивно-методичний матеріал з розвитку українського мовлення;
- вивчати й узагальнювати передовий досвід з розвитку українського мовлення російськомовних дітей, організувати обмін досвідом між вихователями;
- сприяти підвищенню кваліфікації і самоосвіті педагогів, зросту їхньої майстерності в роботі з розвитку українського мовлення;
- організувати роботу з пропаганди педагогічних знань серед батьків.

Отже, для успішного розв'язання завдань завідувач повинен добре знати методику розвитку українського мовлення в російськомовних дітей, постійно поновлювати знання, підвищувати професійний рівень кожного вихователя, розвивати їхні творчі здібності.

Необхідними умовами формування правильного мовлення дитини є її міцне здоров'я, нормальна робота центральної нервової системи, мовленнєво-рухового апарату, органів слуху, зору, а також різноманітна діяльність дітей, багатство їхнього безпосереднього сприймання, забезпечуючи зміст дитячого мовлення, високий рівень професійної майстерності педагогів. Ці умови не виникають самі по собі, створення їх вимагає тяжких зусиль і наполегливості; їх необхідно постійно підтримувати, щоб вони перетворилися на міцні традиції дошкільного закладу.

Опишемо гігієнічні умови ефективного розвитку мовлення дітей в дошкільному навчальному закладі. Гігієна органів слуху і мовлення передбачає і забезпечує в дошкільному закладі загальні гігієнічні умови і спеціальні профілактичні заходи з охорони цих органів. Гігієна органів слуху передбачає турботу про легені і дихальні шляхи дитини, для чого важливий правильний повітряний режим у дошкільному закладі, розвиток об'єму легень, укріплення м'язів черевного пресу. Легко можна поранити дитячі верхні дихальні шляхи, тому їм потрібно спеціальне загартування і спеціальний догляд. Завдання завідувача – забезпечити періодичну санацію порожнини рота дітей, лікування зубів. Бажано, щоб дошкільні заклади систематично відвідували лікарі-спеціалісти: стоматолог, ларинголог. Вони доглядають дітей і вносять відомості про стан органів слуху і мовлення в медичну

картку, спрямовують на лікування. Завідувач повинен забезпечити достатнє освітлення, особливо навчальних місць (правильне освітлення поверху робочого столу, демонстраційних посібників, обличчя вихователя; джерело світла повинно надходити зліва або позаду від дітей) і книжкового кутка [4].

Вимоги до мовлення дорослих. Завідувач повинен бути організатором режиму мовленнєвої культури у своєму дошкільному закладі. З початку року йому необхідно інформувати дорослих щодо загальних педагогічних вимог до їхнього мовлення (для всіх співробітників і допоміжний персонал включно). Традицією в дошкільному закладі повинно стати неголосне мовлення, правильний привітливий тон звертання до дітей, відсутність жаргонних, сварливих слів, підкреслена ввічливість у звертанні один до одного. Все це легко і непомітно буде відображатися дітьми. На думку А.М.Богущ, спеціальної уваги потребує граматичний бік мовлення співробітників, боротьба з елементами простого мовлення і елементами міських говірок [1]. Завідувач виявляє приклади неправильних висловлювань, помилок і дуже тактовно вказує на них колегам по роботі. Необхідно, щоб завідувач приділяв особливу увагу мовленню вихователів, вмів його аналізувати і, якщо потрібно, допомагати в удосконаленні українського мовлення педагогів.

Мовлення вихователя як фактор розвитку українського мовлення дітей. Завідувач повинен неухильно підкреслювати роль українського мовлення педагога як умови і засобу формування мовлення її вихованців. Тому в межах дошкільного закладу на мовлення вихователя накладаються додаткові вимоги, які виокремлюють його від побутового. Мовлення педагога повинно бути еталоном для дітей.

За словами А.М.Богущ, під час аналізу українського мовлення вихователя завідувач оцінює її з трьох боків: змістовність (про що і скільки говорить, що повідомляє дітям), безперечна правильність форми (як говорить), вікова і педагогічна спрямованість (чи вмів говорити з дошкільниками, впевнено і влучно викладати повідомлення з питань педагогіки дорослим – батькам, колегам) [1]. Завідувач або методист починають аналізувати мовлення вихователя з того, що відзначає, про що доцільне, нове, цікаве він доповів дітям, що загубив, виокремив. Мовлення вихователя повинно бути яскравим, виразним; необхідні багата міміка, привітливий, доброзичливий тон по відношенню до всіх навколишніх. Вихователю необхідно володіти культурою зв'язного українського мовлення: вмів вести діалог, розповідати, слухати відповіді інших. Мовлення не повинно бути багатослівним, але дуже зрозумілим і логічним. Взірцем для оточуючих повинна бути вся манера поведінки вихователя в процесі мовного звертання (поза, жест, ставлення до слухача).

Шляхи вдосконалення українського мовлення дорослих, які працюють із російськомовними дітьми. Насамперед завідувач і методист повинні допомогти педагогам в аналізі їхнього мовлення, у визначенні індивідуальних завдань її покращення, а також у виконанні цих завдань. Окрім цього, в дошкільному закладі проводяться індивідуальні консультації, працюють гуртки з техніки мовлення і виразного читання. Завідувач допомагає педагогам взаємодіяти заняття з метою обміну досвідом. У методичному кабінеті дошкільного закладу повинні бути словники, збірники і рукописні посібники, написані українською мовою, які містять приказки, загадки, фразеологізми, невеличкі таблиці і плакати з важкими словами (вимова, наголошення, граматики), діалектизмами. Завідувач допомагає вихователям організувати аналогічну роботу з батьками, радить, як треба використовувати індивідуальне спілкування, наочну пропаганду.

Наочність з розвитку мовлення. У кожному дошкільному закладі є наочно-методичні посібники загального призначення, які зберігаються в педагогічному кабінеті і використовуються всіма педагогами. Серед методичних посібників розрізняються друковані і рукописні. У бібліотеці повинно бути виокремлено рубрику „Методика розвитку українського мовлення російськомовних дітей”. Методист веде систематичний каталог книг, журнальних статей: бажано, щоб тут також були розділи, присвячені інструктивно-директивним матеріалам, основним завданням розвитку українського мовлення. З фондів бібліотечної літератури методист організує вітрину новинок і періодичні тематичні виставки.

Окрім того, в педагогічному кабінеті зберігається частина наочних посібників для роботи з дітьми – дидактичний матеріал. Методист збирає в кабінеті деякі види посібників, виготовлених для проведення окремих занять і педагогічних заходів у різних вікових групах (серії картин, альбоми, крупні ілюстрації і фотокартки, ігрові персонажі та інші).

Такі приклади наочних посібників можна систематизувати таким чином:

а) типові іграшки для розглядання та опису, зокрема механічні й електронні; 1–2 набори для розповідей-інсценізацій;

б) 1–2 комплекти натуральних предметів, зокрема роздавальних (поштове або шкільне знаряддя і т. ін.);

в) зразки дитячих робіт і малюнків для занять з навчання зв'язного українського мовлення.

Самостійну групу складають технічні засоби навчання і відповідні аудіовізуальні засоби: екранні – діафільми, слайди і ін.; звукові – магнітні, грамофонні записи, радіопередачі, магнітофільми; екранно-звукові (озвучені) діафільми, звукові кінофільми, телепередачі.

Контроль і методична допомога. Однією із форм методичної роботи є відвідування груп, ознайомлення з роботою вихователя з розвитку українського мовлення. Відвідуючи групу, завідувач повинен пам'ятати правило: не втручатися у хід роботи вихователя, підтримувати його авторитет серед дітей. Найкраще при цьому вести записи, зазначаючи як задовільне, так і незадовільне. По закінченні потрібно поспілкуватися з вихователем про результати спостереження (у зручний для нього і завідувача час). Відвідуючи групу вдруге, завідувач співвідносить нові дані з попередніми.

Бесіди з дітьми – корисна форма ознайомлення завідувача з рівнем роботи з розвитку українського мовлення у групі, а також прямий шлях впливу на мовлення російськомовних дошкільників (похвала, зауваження, порада, створення емоційних мотивів для вдосконалення мовлення – пропозиція виступити під час свята, принести у групу і показати нову іграшку і т. ін.). Бесіди можуть виникати не заплановано під час зустрічі з дітьми на прогулянці, у груповій кімнаті, в коридорі. Можна організувати бесіду спеціально: запросити до свого кабінету одного або декількох дітей, прислухатися до їхньої вимови, запропонувати картинку для розповіді, завести бесіду про домашні справи, про події у групі.

Вивчення письмової документації. Зміст цієї роботи складає перевірка календарних планів. Спільно з вихователями обговорюються конспекти занять з розвитку українського мовлення, сценаріїв.

Індивідуальні і групові бесіди з вихователями. Здебільшого, як зазначає К.Ю Бєлая, це не запланована форма роботи, що виникає в разі необхідності. Бесідою можна завершити відвідання групи, обговорення загальних зауважень до календарних планів в одновікових групах; у бесіді домовляються про зміст наступного концерту для дітей і т. ін.

Індивідуальні і групові консультації доцільніше планувати заздалегідь, виокремлюючи для цього день і час, одбираючи, по можливості, вузькі теми. Так, доречні консультації з питань, які турбують вихователя: засоби навчання розповідання, формування граматично правильного українського мовлення.

Робота з методичною літературою. Використання методистом усної і письмової інформації про нову літературу; огляд статей із журналів, обговорення літератури краще проводити з вихователями диференційовано, з урахуванням їхньої освіти, стажу. Якщо проводиться обговорення якої-небудь книги або статті, передчасно слід оголосити педагогам основні питання для обговорення.

Розповсюдження передового досвіду вихователів. Зауважимо, що першочергове значення в розповсюдженні передового досвіду в російськомовному дошкільному закладі має його показ на практиці.

Взаємовідвідування – легкий і зручний шлях ознайомлення вихователів з роботою один одного. Завідувач бере участь у їх організації: радить, кого з вихователів краще переглянути, що перейняти, допомагає вихователю підготуватися до показу своєї роботи.

Колективні спостереження та аналіз роботи з розвитку українського мовлення (відкриті заходи). У розповсюдженні передового досвіду цю форму можна вважати найкращою. Обмірковано добирається тема, слухачі заздалегідь готуються до спостереження, яке закінчують широким обговоренням, конкретними рекомендаціями для вихователів. Об'єктом колективних спостережень може бути будь-який вид діяльності, в якому проходить формування мовлення дітей (заняття з розвитку мовлення, літературний концерт і т. ін.). Добре знаючи свій колектив, завідувач може включати відкриті заходи до річного плану методичної роботи на початку року, а потім за необхідністю доповнювати цей план. Але показ і аналіз передового досвіду – це ще не все. Кінцева мета – розповсюдження його, занурення у практику роботи всіх вихователів.

Педагогічна рада. Це постійно діюча форма методичної роботи, колективного контролю і колективної допомоги кожному. Звісно, що на педагогічну раду виносяться дуже важливі питання. Окрім цього, відбувається обмін досвідом (аналіз педагогічного процесу, звіти вихователів), слухається інформація про новинки. Для педагогічної ради бажано обрати тему або нову, мало засвоєну колективом, або дуже важливу для розвитку українського мовлення дітей, щоб колективне обговорення підвищило ефективність навчально-виховної роботи.

Якщо в дошкільному навчальному закладі під час року проводиться 8–9 педрад, 1–2 з них можуть бути цілком присвячені методиці розвитку українського мовлення російськомовних дітей. Наприклад, на педраді, присвяченій вихованню навичок культурної поведінки, можна виокремити питання виховання навичок ввічливого мовлення. На нараді за результатами роботи за навчальний рік обов'язково аналізується стан розвитку українського мовлення російськомовних дітей. Готуючи вихователів до виступу на нараді, завідувач повинен переконати їх у необхідності вказувати, з ким, як, коли, де, скільки разів, за який період проводилася та чи інша педагогічна робота, які результати вона принесла. Виступи повинні ілюструватися прикладами українського дитячого мовлення. Активність учасників наради залежить від їхньої попередньої підготовки. Справа завідувача – організувати взаємні відвідування, якщо потрібно – взаємну перевірку, проконсультувати окремих вихователів перед виступом. Педагогічна рада закінчується прийняттям рішення (окреслюється строк його виконання), розробкою рекомендацій.

Підвищення кваліфікації вихователів. Удосконалення професійної майстерності повинно стати необхідністю, потребою для кожного співробітника дошкільного закладу. Відповідальність усіх за роботу кожного поєднується з відповідальністю кожного перед колективом за свою роботу. Насамперед завідувач здійснює контроль за самостійним підвищенням кваліфікації вихователів, контролює вивчення необхідної літератури, консультує вихователів з окремих питань методики розвитку мовлення (програма, планування і т. ін.), допомагає складати індивідуальні плани підвищення кваліфікації. Лекції, зустрічі зі спеціалістами також сприяють підвищенню кваліфікації вихователів. На думку Т.П.Колодяжної, слід практикувати лекції, бесіди, консультації наукових працівників, аспірантів, викладачів педучилищ, інститутів, які досліджують проблеми розвитку українського мовлення в етнонаціональному дошкільному закладі. Тематика таких бесід повинна охоплювати найбільш важливі і важкі для вихователів проблеми, знайомити з досягненнями науки. Підвищують професійний рівень вихователів різного роду екскурсії (в інші дошкільні заклади, до музею), колективне слухання літературних концертів, переглядів дитячих спектаклів і кінофільмів.

Пропаганда знань з розвитку українського мовлення дітей серед батьків. Від правильної взаємодії дошкільного закладу і сім'ї залежить успішність виховання дітей. Завдання дошкільного закладу – озброїти батьків педагогічними знаннями, а саме: конкретними знаннями з методики розвитку українського мовлення.

Зазвичай використовують такі форми, як тематичні лекції, бесіди і консультації спеціалістів з проблем мовлення. Корисно ознайомити батьків з процесом розвитку українського мовлення дітей. Найкраще для цього показати комплексне заняття.

А.І.Бахтуріна, І.І.Васильєва радять завідувачу, методисту скласти перелік літератури для батьків, підготувати поради, які допоможуть їм організувати роботу з розширення світогляду дитини, засвоєнню основних правил ввічливого мовлення. Можна рекомендувати батькам читати спеціальну літературу.

Отже, сумісна діяльність завідувача і колективу, чітке і своєчасне з'ясування завдань і організаційних форм роботи, їх поступове ускладнення, сумісне підведення висновків – є запорукою успішної методичної роботи в російськомовному дошкільному закладі з навчання української мови дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А.М. Методика навчання української мови в дошкільному закладі. – К., 1993.
2. Бондаренко А.К., Поздняк Л.В., Шкатулла В.И. Заведующий дошкольным учреждением. – М.: Просвещение, 1984. – 223 с.
3. Демурова Е.Ю., Островская Л.Ф. О руководстве детским садом. – М., 1972.
4. Проскура О.В. Психологічна культура праці завідуючої дошкільного закладу. – К.: КМІУВ ім. Б.Грінченка, 1994.
5. Чумичёва Р.М. Управление качеством дошкольного образования. – Ростов н/Д: Изд-во РГПУ, 2001.

УДК 371.126

Ю.В. Кіщенко

СУЧАСНІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У даній статті розглядаються дві програми підготовки сучасного вчителя для початкової школи в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу. Детально аналізуються програми на одержання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра педагогіки та свідоцтва з педагогіки, які забезпечують статус учителя початкової школи.

The article regards two programmes of modern primary school teacher training within the educational system of England and Wales. The scrupulous analysis is given to those that lead to obtaining BEd primary and PGCE primary levels, granting the qualified teacher status.

Осмилення теоретичних та практичних засад у професійній підготовці сучасного вчителя передбачає порівняльний аналіз різноманітних дослідницьких підходів, які накопичені в світовому освітньому просторі. В сучасних умовах європейської інтеграції Велика Британія грає одну з провідних ролей, оскільки вона є країною з вагомим історичним досвідом у галузі освіти. З теоретичним обґрунтуванням доцільності “підготовки вчителя з центром у школі” виступили відомі в європейському педагогічному просторі педагоги та дослідницькі колективи: проф. У.С.Врегг (школа педагогіки Ексетерського університету), проф. М.Галтон (школа педагогіки Лестерського університету), проф. Д.Макінтур, П.Хьорст, П.Аштон (педагогічний факультет Оксфордського університету) та ін.

Метою даної статті є детальний розгляд нових програм підготовки сучасного фахівця для початкової школи, які націлені на утвердження школи в статусі вузівського партнера в системі професійно-педагогічної підготовки вчителя Великої Британії.

Серед нових явищ, що з'явилися в системі педагогічної підготовки Великої Британії (зокрема в Англії та Уельсі), слід назвати створення нових програм підготовки вчителів для початкової школи: 4-річний курс на одержання ступеня бакалавра педагогіки (BEd primary) та однорічний курс, що веде до одержання післявипускного свідоцтва з педагогіки (PGCE primary). Розглянемо зазначені програми детально.